

اشاره:

بخش کشاورزی در حال حاضر ۸۵ درصد مواد غذایی مصرفی کشور و یک سوم ارزش صادرات غیرنفتی را تأمین می‌کند که از دستاوردهای مهم توسعه این بخش در سال‌های اخیر است.

از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون، میزان مصرف سرانه کالری در کشور از ۲۱۰۰ به حدود ۳۳۰۰ کیلوکالری افزایش یافته است که نشان از بهبود نسبی تغذیه مردم دارد و این در حالی است که ظرف ۱۸ سال اخیر، جمعیت کشور ۷۰ درصد افزایش یافته است.

با این وجود برای توسعه بخش کشاورزی، صرفه‌جویی ناشی از کاهش واردات مواد غذایی و رشد صادرات این بخش، باید سرمایه‌گذاری شود. دستیابی به توسعه پایدار بخش کشاورزی، نه تنها در ایران، بلکه در جهان ضروری است، زیرا که تا سی سال آینده جمعیت جهان به ۸ میلیارد نفر و مصرف غلات تا اواسط قرن میلادی آینده به دو برابر افزایش می‌یابد.

با وجود آنکه پیشرفت‌های حاصله در بخش کشاورزی ایران از شاخص‌های مهم و تحسین‌برانگیز دوران سازندگی است، با این وجود دستیابی به توسعه پایدار این بخش از ضروریات حفظ استقلال سیاسی - اقتصادی نظام مقدس جمهوری اسلامی است.

بخش کشاورزی با به‌کارگیری یک‌چهارم نیروی کار کشور، یک چهارم تولید ناخالص داخلی را تأمین می‌کند. با این وجود برای دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند رفع معضلات اساسی می‌باشد.

در این گزارش، معضلات کشاورزی ایران در تولید که به صادرات نیز منتقل می‌شود، مورد ارزیابی و بررسی قرار می‌گیرد.

رفع تنگناهای کشاورزی به ۶۰۰۰ میلیارد ریال سرمایه نیاز دارد

(افزایش سطح زیر کشت) به توسعه کیفی (افزایش برداشت در واحد سطح) تغییر جهت دهد.

○ با وجود افزایش جمعیت و رشد مصرف سرانه در ایران، هنوز تناسب درستی میان توانمندی‌ها و عملکرد بخش کشاورزی وجود ندارد. اگر چاره‌اندیشی برای توسعه پایدار کشاورزی صورت نگیرد، تأمین غذای مردم در آینده دشوار خواهد بود.

از نظر کارشناسان، مشکلات و معضلات عمده توسعه، تولید و تجارت محصولات کشاورزی در چند بعد، قابل ارزیابی و برنامه‌ریزی می‌باشد که نه تنها مسؤولان دولتی، بلکه دست‌اندرکاران تولید و تجارت محصولات زراعی باید با همکاری متقابل، بدان توجه نشان دهند.

معضل تأمین آب کشاورزی

بازده استفاده از آب در بخش کشاورزی ایران بر اساس آمارهای منتشرشده رسمی ۲۲ تا ۲۴ درصد می‌باشد که در حد بسیار پایینی است. با توجه به محدودیت منابع آب کشور، هرزروی دوسوم آب در بخش کشاورزی، از خسارات اقتصادی سنگین و غیرقابل جبران می‌باشد.

سالانه از ۴۰۰ میلیارد متر مکعب آب موجود در کشور، فقط ۱۴۰ میلیارد متر مکعب مورد استفاده قرار می‌گیرد و مابقی آن به دلیل تبخیر، نفوذ در زمین و هدایت نشدن (عدم کنترل)، از دسترس خارج می‌شود.

اگرچه مسأله آب و نحوه تأمین آن از آغاز اجرای نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور تاکنون همواره مورد توجه و در اولویت بوده است، لیکن هنوز توفیق کافی در این زمینه تحصیل نشده است.

افزایش بازده بهره‌وری آب به میزان سالانه یک درصد تا سال ۱۴۰۰ رسیدن به بازده بهره‌وری ۶۰ درصد، در برنامه دولت قرار دارد. فقط در سال جاری یک هزار میلیارد ریال تسهیلات بانکی برای استفاده بهینه از آب‌های کشور، اختصاص یافته است. دولت ۷۰ درصد سود این تسهیلات را تأمین می‌کند و زمان بازپرداخت این اعتبارات ۷ تا ۱۰ سال تعیین شده است تا امکانات لازم برای استفاده صحیح از آب و مهار آب‌های سطحی فراهم شود و مشکل خشکسالی در آینده

معضلات توسعه بخش کشاورزی

با وجود پیشرفت‌های حاصله در بهبود روش‌های کشاورزی در ایران و افزایش نسبی تولیدات این بخش، در حال حاضر سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی در حدود ۲۶ درصد با به‌کارگیری یک‌چهارم نیروی کار کشور می‌باشد. امکانات و استعدادهای طبیعی در ایران، امکان افزایش سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی و صادرات غیرنفتی را در دسترس قرار داده است، اما وضعیت تولید و تجارت محصولات کشاورزی، به‌گونه‌ای است که سهم فعالیت آن در اقتصاد تحصیل نشده است.

○ توانمندی‌های بخش کشاورزی ایران، امکان افزایش سهم آن در تولید ناخالص داخلی و صادرات غیرنفتی را در دسترس قرار داده، اما هنوز تولید و تجارت آن سهم مناسبی در اقتصاد کشور ندارد.

نوین‌سازی بخش کشاورزی در کشورهای صنعتی، منجر به آن شده است که ۵ تا ۱۰ درصد جمعیت فعال در این کشورها به فعالیت در بخش کشاورزی بپردازند و نه تنها غذای جمعیت خود بلکه سهم مناسبی در تجارت جهانی محصولات کشاورزی تحصیل کنند.

چنین مقایسه‌ای نشان می‌دهد که توسعه کشاورزی در ایران هنوز در حد قابل‌قبول استانداردهای جهانی نیست و نه تنها به خودکفایی نرسیده، بلکه سهم قابل ملاحظه‌ای در تجارت محصولات کشاورزی، نصیب اقتصاد ایران نشده است. تا چند دهه پیش، ایران صرف‌نظر از نفت، تولیدکننده محصولات کشاورزی و باغی بود و توجه به واردات مواد غذایی برای تأمین غذای مردم، چندان لازم نبود. اگرچه رشد مصرف سرانه و جمعیت کشور در سال‌های اخیر (به‌ویژه دو دهه اخیر) باید مورد توجه باشد، لیکن هنوز تناسب واقعی میان توانمندی‌ها و عملکرد بخش کشاورزی به‌دست نیامده است. این امر چاره‌اندیشی و یافتن راهکارهای مناسب برای دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی را گوشزد می‌کند.

با وجود افزایش تولید محصولات کشاورزی ایران در واحد سطح، هنوز میزان برداشت در قیاس با میانگین جهانی برداشت محصولات مختلف، فاصله زیادی دارد و این امر نشان می‌دهد که موضوع کشت و برداشت باید از مقوله توسعه کمی

بروز نکند.

تحت فشار می‌رود.

○ در سال گذشته برای اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار در سطح ۱۵۰ هزار هکتار از اراضی کشور ۱۲۰۰ میلیارد ریال اختصاص یافت. امسال نیز برای این منظور یک‌هزار میلیارد ریال اعتبار تخصیص یافته است.

○ از ۴۰۰ میلیارد متر مکعب آب موجود کشور، فقط ۱۴۰ میلیارد متر مکعب مورد استفاده قرار می‌گیرد و مابقی به دلیل تبخیر، نفوذ در زمین و عدم کنترل، از دسترس خارج می‌شود.

بر اساس قانون برنامه دوم، تا سال ۱۳۷۸ در مجموع ۲۹ سد مخزنی احداث می‌شود که حجم آب کشاورزی را از ۷۷/۵ میلیارد متر مکعب در پایان برنامه اول به ۸۹/۶ میلیارد متر مکعب خواهد رساند. همچنین در سطح ۷۶۰ هزار هکتار اراضی جدید کشاورزی، شبکه‌های آبیاری احداث می‌شود.

به گفته وزیر کشاورزی در دومین کنگره ملی آب و خاک که اواخر بهمن ۷۵ برگزار شد، بهره‌برداری و نگهداری از منابع آب و خاک کشور رضایت‌بخش نیست، زیرا در مطالعه، طراحی و ساخت شبکه‌های کوچک و بزرگ به مدیریت بهره‌برداری توجه زیادی نشده است.

دکتر عیسی کلانتری در این کنگره گفت: در اعمال مدیریت صحیح بهره‌برداری از منابع آب کشاورزی، لازم است به موازات عملیات زیربنایی در بهینه کردن روش‌های آبیاری و ترویج سیستم آبیاری تحت فشار به سرعت اقدام شود.

وی مشکلات سیستم سد راه توسعه سریع سیستم آبیاری را فراوانی آب در زیر شبکه‌ها و تحویل مصرف غیرحجمی توسط کشاورزان اعلام کرد که این امر انگیزه صرفه‌جویی آب را در مصرف‌کنندگان کاهش می‌دهد.

وی گفت: رفع نگرانی از کاهش حقایب، برق‌رسانی، سخت‌گیری در واگذاری تسهیلات قانونی و پایین بودن کیفیت ساخت تأسیسات آبیاری تحت فشار از دیگر مسایل کشاورزی است که باید در رفع آن کوشید.

وی درباره آلودگی‌های زیست‌محیطی گفت: در حال حاضر فقط در شهر تهران سالانه حدود ۲۲۰ میلیون متر مکعب فاضلاب تخلیه می‌شود که محیط زیست را به شدت آلوده می‌سازد. هر متر مکعب فاضلاب تصفیه نشده قادر است ۵۰ متر مکعب آب را به شدت آلوده کند.

با عنایت به این امر که ۸۵ درصد آب مصرفی کشور در بخش کشاورزی مورد استفاده می‌باشد، سرمایه‌گذاری در این

با توجه به پیش‌بینی کارشناسان سازمان ملل مبنی بر آنکه میزان سرانه آب در ایران از ۲۲۰۰ متر مکعب در سال ۱۹۹۰ به حدود ۷۲۶ تا ۸۶۰ متر مکعب در سال ۲۰۲۵ کاهش می‌یابد، کشور ما در زمره کشورهای قرار دارد که با بحران آب روبه‌رو هستند.

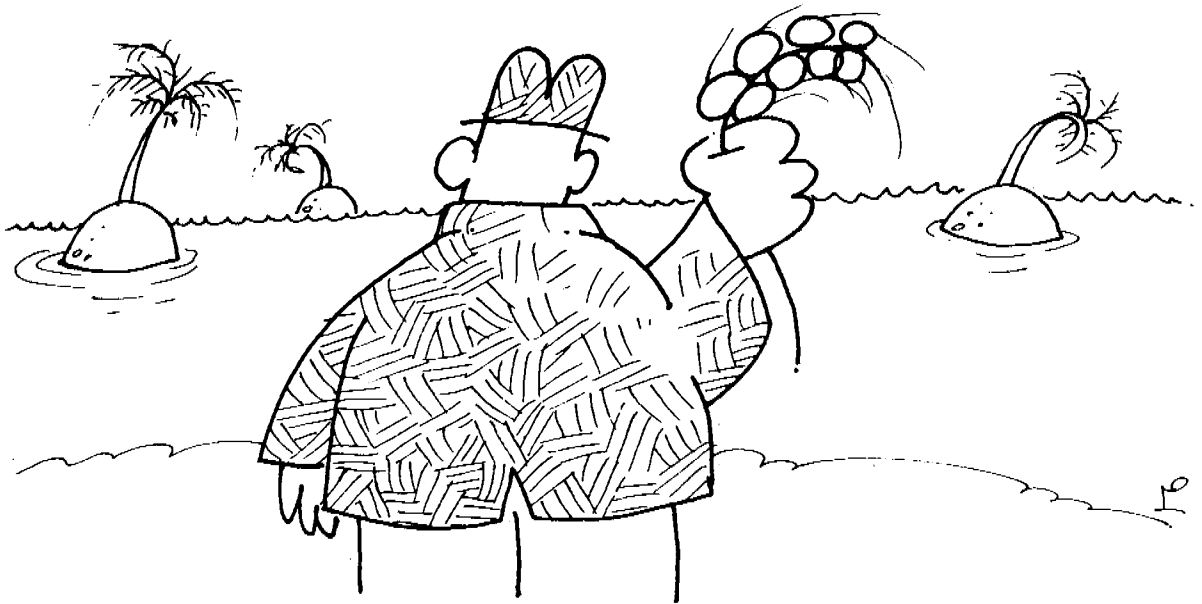
با این وصف، مدیریت مصرف و عرضه آب در کشور باید به شدت حساس گردد تا بتوان ضمن تأمین نیازهای آب شهری، مصارف صنعتی و کشاورزی را نیز پاسخ داد.

اگرچه امکان توسعه کشاورزی ایران با برخورد صحیح با دو منبع آب و خاک وجود دارد، لیکن بهره‌برداری نامناسب، هرزروی و آلوده‌سازی منابع آب می‌تواند به شدت بر گسترش بخش کشاورزی، اثر منفی بگذارد.

در دوران سازندگی، سدهای بسیاری بر روی رودخانه‌های کشور احداث شده یا در حال احداث می‌باشند و قرار است تا پایان برنامه دوم نیز ۲۹ سد جدید در کشور ساخته شود. این سدها در جلوگیری از بروز سیل، تأمین انرژی برق، کنترل آب‌های سطحی و تأمین بخشی از نیازهای کشاورزی تأثیرگذار خواهند بود، مشروط بر آنکه سرمایه‌گذاری مناسب برای ایجاد شبکه‌های زه‌کشی و به زیر کشت بردن اراضی محدوده سدها انجام پذیرد. با این وجود، تلاش برای بهینه‌سازی مصرف آب به ویژه در بخش کشاورزی که عمده‌ترین مصرف‌کننده آن است، از طریق استفاده از روش‌های آبیاری تحت فشار، ضرورت دارد.

در سال گذشته ۱۲۰۰ میلیارد ریال اعتبار برای اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار اختصاص یافت و ۱۵۰ هزار هکتار از اراضی کشور به این شیوه نوین آبیاری مجهز شد.

در سال ۷۶ نیز برای اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار در سطح ۱۵۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی، یک‌هزار میلیارد ریال اعتبار تخصیص یافت که در صورت تحقق این طرح‌ها در مجموع ۲۰۰ هزار هکتار از اراضی به زیر طرح‌های آبیاری

کشاورزی نیز به شدت مورد تهدید انسان قرار گرفته است. در سال‌های اخیر همواره شاهد این قضیه بوده‌ایم که اراضی کشاورزی به زمین‌های بایر تبدیل و سپس نسبت به تغییر کاربری آن به مصارف صنعتی و خانه‌سازی، اقدام می‌شود. این امر از تهدیدهای جدی برای محدود ساختن سطح اراضی کشاورزی می‌باشد که مسئولان نظام باید نسبت به آن حساس باشند.

از سوی دیگر چرای دام در جنگل‌ها و برداشت بی‌رویه از این منابع، تهدید بزرگی برای محیط زیست انسان و نیز اراضی قابل کشاورزی است. گسترش بیابان‌ها نیز حیات دام کشور را تهدید می‌کند و وابستگی به خارج برای تأمین علوفه مورد نیاز دام‌ها یا تأمین پروتئین مورد نیاز جمعیت کشور را افزایش می‌دهد.

منابع خاک کشور که بخش عمده‌ای از آن را خاک زراعی تشکیل می‌دهد، در اثر سیلاب و فرسایش بادی و نیز خانه‌سازی، در حال از بین رفتن است.

با از بین رفتن پوشش گیاهی (در اثر چرای بی‌رویه دام و تجاوز به اراضی جنگلی) در اثر بروز سیلاب و فرسایش از طریق باد، خاک‌های کشاورزی به تدریج شور و غیرقابل استفاده می‌شود.

توسعه کشاورزی در زمین‌های دارای شیب زیاد که در اوایل انقلاب انجام می‌شد، نیز به عوامل مورد اشاره کمک کرده تا فرسایش منابع خاک، شتاب بیشتری پیدا کند. از نظر

بخش نمی‌تواند از سرمایه‌گذاری در امور آب جدا تصور شود. مدیریت منابع آب، بهبود سیستم‌های آبیاری و زهکشی، تلاش برای جلوگیری از آلوده‌سازی آب‌های سطحی و زیرزمینی، سرمایه‌گذاری در طرح‌های آبخوان‌داری و آبخیزداری، بهره‌گیری گسترده از شیوه‌های نوین آبیاری، ارایه تسهیلات مناسب به بهره‌برداران خصوصی برای گسترش سطح زیرپوشش طرح‌های آبیاری، آموزش بهره‌برداران کشاورزی نسبت به بحران آب و ضرورت صرفه‌جویی در مصرف آن و... از ضروریات کار برای تداوم تأمین آب کشاورزی و تولیدات این بخش می‌باشد.

○ مدیریت منابع آب، بهبود روش‌های آبیاری و زهکشی، تلاش برای جلوگیری از آلوده‌سازی آب‌های سطحی و زیرزمینی، سرمایه‌گذاری در طرح‌های آبخوان‌داری و آبخیزداری، و ارایه تسهیلات مالی و آموزش‌های لازم به بهره‌برداران کشاورزی برای مصرف بهینه آب ضروری است.

صیانت از اراضی کشاورزی

با گسترش خانه‌سازی در نقاط مختلف کشور، اراضی

طریق بیابان‌زدایی، اجرای طرح‌های آبخیزداری، توسعه سطح جنگل‌ها و مراتع و... ضرورت دارد و می‌بایست یکی از بخش‌های دارای اولویت در طرح‌های عمرانی تلقی شود.

ضرورت به‌کارگیری شیوه‌های نوین کشاورزی

با توجه به رشد جمعیت و افزایش سرانه مصرف مواد غذایی در کشور، برای تأمین مواد غذایی موردنیاز مردم و مواد اولیه موردنیاز صنایع، به‌کارگیری شیوه‌های نوین در کشاورزی، ضرورتی غیرقابل انکار می‌باشد.

تفاوت چشمگیر میان برداشت محصول در واحد سطح در ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته، گواه بر آن است که شیوه‌های کشت و کار هنوز تحول اساسی نیافته‌اند. برای مثال با تلاش‌های به‌عمل آمده در زمینه محصول گندم، هنوز میزان برداشت گندم در هکتار در ایران حدود ۴/۳ تن است، در حالی که این رقم در کشورهای اروپایی بیش از ۶/۱ تن و در آمریکا و کانادا نزدیک به ۱۰ تن می‌باشد.

این تفاوت چشمگیر که در میزان برداشت بسیاری از محصولات کشاورزی در واحد سطح وجود دارد، نه تنها به‌لحاظ محدودیت زمین‌های قابل کشت، تولید اقتصادی محصولات کشاورزی را زیر سؤال می‌برد، بلکه توان رقابت تولیدات این بخش در بازارهای جهانی را نیز محدود می‌سازد. با عنایت به این واقعیت که تراز تجارت محصولات کشاورزی ایران، سالانه بیش از یک میلیارد دلار کسری دارد، توجه به استفاده از شیوه‌های نوین کشاورزی را الزامی می‌سازد.

○ با توجه به ارزش اقتصادی خاک که گران‌ترین فرآورده طبیعت است، مبارزه جدی با فرسایش خاک از طریق بیابان‌زدایی و اجرای طرح‌های آبخیزداری و توسعه جنگل‌ها و مراتع ضرورت دارد.

هر کشاورز ایرانی در حال حاضر غذای چهار نفر را تأمین می‌کند، در حالی که در کشورهای پیشرفته، هر کشاورز با به‌کارگیری شیوه‌های نوین قادر است غذای ۱۰ نفر یا بیشتر را تولید کند. اگر قصد داشته باشیم که در خودکفایی بخش کشاورزی و حضور قوی در بازار جهانی محصولات

اقتصادی، فرسایش خاک زیان‌های هنگفتی وارد می‌کند. شاید بتوان گفت که خاک گران‌ترین فرآورده طبیعت برای بشر است، زیرا حدود ۸۰۰ سال طول می‌کشد تا یک سانتی‌متر خاک قابل کشت به‌دست آید.

○ برای تشکیل یک سانتیمتر خاک قابل کشت، ۸۰۰ سال زمان لازم است، در حالی که سالانه حدود یک‌میلیومتر از خاک ایران از بین می‌رود.

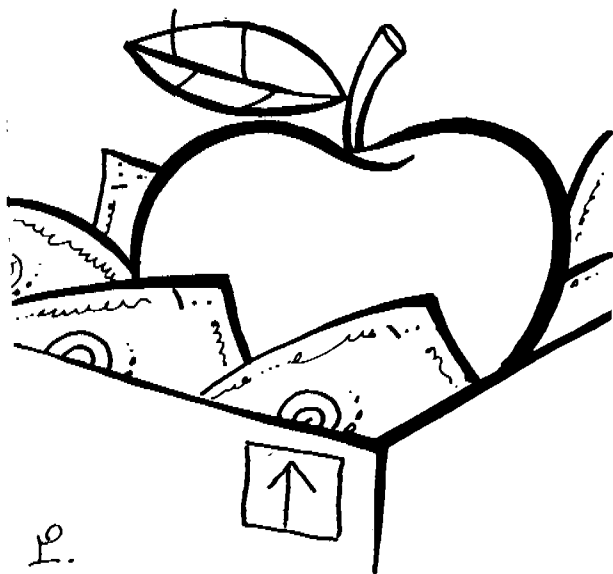
بر اساس برآورد کارشناسان، سالانه حدود یک‌میلیومتر خاک در ایران از بین می‌رود. تقریباً در هر هکتار از اراضی کشاورزی سالانه حدود ۲۵ تن فرسایش خاک وجود دارد و به این ترتیب سالانه حدود ۲ میلیارد تن فرسایش خاک در کشور وجود دارد. اگر بهای هر کیلو خاک قابل کشت را فقط یک تومان در نظر بگیریم، سالانه ۲۰۰۰ میلیارد تومان خاک که تقریباً برابر با یک‌سوم درآمد کشور می‌باشد، از دست می‌رود که این برای اقتصاد ایران زبانی غیرقابل جبران و بسیار کلان است. با این وصف سرمایه‌گذاری برای حفظ منابع خاک برای تأمین غذای مردم در حال و آینده ضرورت دارد.

پوشش گیاهی، بهترین محافظ خاک

در سراسر کشور ۸۰ تا ۹۰ میلیون هکتار مرتع وجود دارد که فقط ۱۰ تا ۱۲ میلیون هکتار آن مراتع تولیدی و بقیه از مراتع غیرتولیدی می‌باشند. با این وجود حفظ مراتع غیرتولیدی برای جلوگیری از بروز سیلاب و حفظ مراتع تولیدی برای تأمین علوفه و غذای دام، ضرورت دارد. از سوی دیگر حفاظت از مراتع غیرتولیدی و تولیدی برای جلوگیری از فرسایش خاک، اهمیت بسزایی دارد.

جنگل‌ها نیز برای پوشش خاک، اهمیت حیاتی دارند. سطح جنگل‌های کشور ظرف بیست سال اخیر از ۱۸ به حدود ۱۲ میلیون هکتار کاهش یافته که از برداشت بی‌رویه ناشی شده است.

در حال حاضر حدود ۱/۵ میلیون هکتار جنگل‌های تجاری با بهره‌برداری اقتصادی در کشور وجود دارد و بخش اعظم جنگل‌ها حفاظتی می‌باشند که در پوشش خاک اثر مثبتی دارند. با توجه به ارزش اقتصادی خاک و نقش تعیین‌کننده آن در تولید کشاورزی، مبارزه جدی با فرسایش خاک در کشور از

کشاورزی، حرفی برای گفتن داشته باشیم، سرمایه‌گذاری برای پیشبرد شیوه‌های نوین در کشاورزی، ضرورت دارد.

○ در اراضی کشاورزی سالانه حدود ۲۵ تن در هر هکتار فرسایش خاک وجود دارد که در مجموع حدود ۲ میلیارد تن خاک کشور فرسوده می‌شود.

قیمت‌های خرید تضمینی محصولات کشاورزی در ایران در قیاس با بازارهای جهانی نشان می‌دهد که هنوز کشاورزان کشور، ظلم را تحمل می‌کنند و با بنیۀ مالی ضعیفی که دارند، ناچار هستند از بخش قابل‌توجهی از درآمد و حقوق واقعی خود چشم‌پوشی کنند.

تنظیم و ارایۀ الگوی صحیح مصرف، در کنار حذف روش‌های قیمت‌گذاری برای محصولات کشاورزی، ضرورتی است که دیر یا زود دولت مجبور می‌شود به آن توجه کند.

یارانه پرداختی برای نان مردم از سوی دولت سالانه رقمی حدود ۵۸۵۰ میلیارد ریال است، در حالی که براساس برآوردهای به‌عمل آمده، یک‌سوم نان تولیدی در کشور ضایع می‌شود. در واقع رقمی حدود ۲۰۰۰ میلیارد ریال که به صورت یارانه به مصرف‌کنندگان نان تعلق می‌گیرد، حیف و میل می‌شود.

ضرورت دارد که دولت با عزمی راسخ در جهت حذف یارانه نان کام بردارد و مصرف‌کنندگان را به رعایت الگوی صحیح مصرف و پرهیز از اسراف دعوت نماید. در این شرایط منابع مالی مناسبی برای سرمایه‌گذاری در به‌کارگیری شیوه‌های نوین کشاورزی، تأمین می‌گردد که در نهایت، سود ناشی از آن به مصرف‌کنندگان خواهد رسید. با افزایش میزان برداشت محصول در واحد سطح، قیمت تمام‌شده محصولات کشاورزی، دست‌کم یک‌سوم کاهش خواهد یافت و منافع مصرف‌کنندگان در بلندمدت تأمین خواهد شد.

در حال حاضر تسهیلات اعطایی به کشاورزان در حد نیازهای مالی آنها نیست و این امر توسعه کمی و کیفی بخش کشاورزی را تهدید می‌کند.

توسعۀ بخش کشاورزی و ارتقاء سطح زندگی روستاییان به سرمایه‌گذاری مناسب و استفاده از امکانات کشاورزی نیاز دارد. در حالی که این امکانات به ویژه در بخش تسهیلات بانکی، در حد نیاز فراهم نمی‌باشد.

اگر چه میزان پرداخت تسهیلات مالی به کشاورزان در سال ۷۲ به ۲۲۶۲ میلیارد ریال رسید که حدود ۲ برابر رقم پرداخت شده به آنها در سال ۶۸ بود، اما این تسهیلات نتوانسته است نقش مؤثری در بهبود شیوه‌های کشت و استفاده از فن‌آوری جدید کشاورزی داشته باشد.

گزارش جدید سازمان برنامه و بودجه که با عنوان «بحران در مکانیزاسیون کشاورزی ایران و راه‌های مقابله با آن» انتشار یافت، گواه بر آن است که کاهش تولید محصولات اساسی نظیر گندم، چغندر قند و دانه‌های روغنی در سال‌های اجرای برنامه دوم به‌طور عمده معلول پیدا شدن مشکلات در امر مکانیزاسیون کشاورزی است.

در این گزارش خسارات ناشی از فرسودگی ۷۰ درصد کمباین‌های مورد استفاده در بخش کشاورزی با توجه به حداقل ۱۵ درصد ریزش این کمباین‌ها و برداشت ۶۵ درصد محصول گندم کشور با کمباین، معادل ۷۶۶ هزار تن به ارزش ۵۷۵ میلیارد ریال اعلام شده است.

در این گزارش آمده است که اگر در سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی در زمینه تولید ماشین‌آلات کشاورزی، تجدیدنظر نشود، شاهد خسارات فراوانی بر اقتصاد ملی خواهیم بود.

○ یک‌سوم نان تولیدی در کشور ضایع می‌شود و حدود ۲۰۰۰ میلیارد ریال از یارانه‌ای که دولت برای تأمین نان مردم پرداخت می‌کند، به هدر می‌رود.

ماشین‌های ادوات کشاورزی به منزله فعالیت‌های تولیدی تلقی شود و میزان نقدینگی پرداختی به صنایع تولیدکننده ماشین‌های کشاورزی توسط بانک مرکزی متناسب با سقف تولید آنها برای مصارف داخلی و صادرات، حداقل به مبلغ ۵۰ میلیارد ریال برای مدت ۱۶ ماه تعیین شود و توسط بانک‌های عامل با سود منطقی نظیر تبصره ۲ پرداخت شود.

○ خسارات ناشی از فرسودگی ۷۰ درصد کمباین‌های مورد استفاده در بخش کشاورزی فقط برای برداشت گندم ۷۶۶ هزار تن به ارزش ۵۷۵ میلیارد ریال است.

قدر مسلم آن است که پیشبرد نوین‌سازی کشاورزی و نیز حمایت از صنایع وابسته به کشاورزی (تولیدکنندگان ماشین‌ها و ادوات کشاورزی) و اجرای طرح‌های آب در مجموع به ۶۰۵۰ میلیارد ریال اعتبار نیاز دارد.

یک محاسبه ساده نشان می‌دهد که اگر دولت فقط در سال آینده یارانه‌های پرداختی به مردم را حذف کند، قادر است این هزینه‌ها را تأمین کند و تحولی اساسی در کشاورزی به وجود آورد.

چنانچه عزم قوی برای پیشبرد این امر وجود داشته باشد، با بیان واقعیت‌ها به مردم می‌توان ظرف یک سال، تلاشی عظیم را به نتیجه رساند و بخش کشاورزی را با رشد قابل توجهی روبه‌رو ساخت، به گونه‌ای که ماحصل این از خودگذشتگی را مردم در سال بعد با کاهش قابل توجه بهای محصولات کشاورزی، خواهند چشید. از سوی دیگر با افزایش میزان برداشت محصول در واحد سطح، حتی بدون افزایش قیمت خرید تضمینی، کشاورزان از ۵۰ درصد افزایش درآمد بهره‌مند خواهند شد.

حل معضلات و تنگناهای توسعه کشاورزی، نه تنها ثمراتی مانند خودکفایی در تولید مواد غذایی، بلکه زمینه‌های حضور در بازارهای جهانی و رشد صادرات محصولات کشاورزی را فراهم می‌سازد.

از دید کارشناسان، رفع معضلات بخش کشاورزی با یک برنامه‌ریزی دقیق و سرمایه‌گذاری مناسب در کوتاه‌مدت، قابل انجام است.

این گزارش می‌افزاید: در سال‌های ۷۴ و ۷۵ فروش انواع تراکتور به ترتیب ۵۲۵۰ و ۴۶۸۴ دستگاه بود که در واقع ۱۷/۹ و ۱۴/۴ درصد نیاز بخش کشاورزی به تراکتور در این سال‌ها را تأمین کرد.

در سال ۷۵ فقط ۳۶۰ دستگاه دروگر و ۱۹۰ دستگاه کمباین به فروش رسید که به ترتیب ۷ و ۱۴ درصد میزان پیش‌بینی شده برای این سال در برنامه دوم بود.

در این گزارش تصریح شد که با توجه به سرمایه‌ای بودن ماشین‌ها و ادوات کشاورزی و افزایش قیمت این محصولات در اثر سیاست آزادسازی (۷ برابر قیمت سال ۷۱)، و با عنایت به قدرت مالی پایین مصرف‌کنندگان آن، کارخانه‌های سازنده این ماشین‌ها و ادوات نیز با مشکل محدودیت فروش روبه‌رو شدند.

در سال ۷۵، کارخانه تراکتورسازی ایران با ۲۳/۵ درصد ظرفیت، تولید تراکتور کارخانه ایران ورز در کمتر از ۰/۱ درصد ظرفیت، اشتاد ایران ۳۹/۵ درصد ظرفیت، تیلر و کمباین‌سازی ایران با ۲۶/۷ درصد ظرفیت فعال بودند.

بنیه مالی اندک کشاورزان، اجازه خرید ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی را به آنها نمی‌دهد و سیاست انقباضی بانک مرکزی در ارایه تسهیلات سبب می‌شود که امکان خرید ماشین‌آلات مورد بحث که برای پیشبرد نوین‌سازی کشاورزی الزامی است، در عمل وجود نداشته باشد. این پدیده نه تنها حیات بخش کشاورزی، بلکه صنایع وابسته به آن را تهدید می‌کند.

در گزارش سازمان برنامه برای رفع بحران فروش ماشین‌های کشاورزی پیشنهاد شده است که برای تحقق هدف‌های بخش کشاورزی بندهای «ب» و «ج» ماده واحده و تبصره‌های ۷۲، ۷۳، ۷۴ و ۷۵ قانون برنامه دوم در خصوص حمایت از بخش کشاورزی و رفع مسایل و مشکلات این بخش، به‌طور کامل اجرا شود. بر این اساس تأمین حداقل یک‌هزار میلیارد ریال اعتبار برای خرید ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی و ۵ هزار میلیارد ریال برای بخش آب و کشاورزی در قالب یک تبصره در بودجه سال ۷۷ گنجانده شده است.

در گزارش سازمان برنامه و بودجه، افزایش قیمت تضمینی محصولات کشاورزی به گونه‌ای که رابطه مبادله به نفع کشاورزی تغییر کند و اجراء تبصره ۷۹ قانون برنامه دوم برای حذف واسطه‌های غیرضروری در توزیع محصولات کشاورزی برای حل بحران مکانیزاسیون (نوین‌سازی) کشاورزی ایران تجویز شده است.

در این گزارش همچنین پیشنهاد شده است که خرید

